

БИОМЕДИЦИНАЛЫҚ ЖӘНЕ МЕДИЦИНАЛЫҚ ЭТИКА МЕН МЕДИЦИНАЛЫҚ ДЕОНТОЛОГИЯ.

- қызметін атқарды. В. Поттердің анықтамасы бойынша, биоэтика – бұл биологиялық білімдер мен адам құндылықтарын біріктіру. Биология мен медицинаның дамуына қарай туындайтын моральдық, философиялық, теологиялық, құқықтық және әлеуметтік проблемаларды зерделей отырып, биоэтика осылайша білімнің пәнаралық саласына айналады, ол медициналық этиканы қамтиды және оның шектерінен тыс жерлерге де таралады.
- Биомедициналық этиканың негізгі проблемалары классикалық медициналық этика проблемаларымен үндес болады, кейде оларды толықтырады да, бұл:
 - • өмір сүру құқығы;
 - • аборт, контрацепция, стерильдендіру;
 - • ұрпақты болудың жаңа технологиялары
 - ; • өлімге құқық, эвтаназия;
 - • адамға жасалатын медициналық-биологиялық эксперименттер;
 - • генетика, гендік технологиялар;
 - • мүшелерді транспланттау;
 - • психиатрия мен адам құқықтары;
 - • АИТВ-жұқпаның моральдық проблемалары;
 - • медицинадағы кәсіпаралық қатынастар;
 - • медицинадағы әлеуметтік әділеттілік проблемалары.

- **Медициналық этика** (лат. *ethica*, грек тілінен алғанда *ethice* – адамгершілікті зерделеу)
- Этика — адамгершілік туралы және оның әлеуметтік мәні туралы ілім. Медициналық этика - медицина қызметкерлерінің адамгершілік қасиеттерінде көрініс табуда. Ол медицина қызметкерлерінің ерекшеліктері мен қоғамда алатын орнына байланысты мінез-құлық нормаларын реттейтін қағидалар жиынтығын қамтып, дәрігердің науқастармен және олардың туыстарымен өзара қарым-қатынасын, тән және жан тазалығын қарастырады.
- **Медициналық деонтология** (греч. *deon* – парыз; «деонтология» термині соңғы жылдардағы отандық әдебиетте кеңінен қолданылуда) –медициналық қызметкерлердің кәсіби міндеттерін орындау барысындағы этикалық нормалар мен қағидаттар жиынтығы.

Медициналық этика үш негізгі бағыт бойынша тұлғаралық қарым-қатынастардың әртүрлі мәселелерін зерделейді және шешеді:

медициналық қызметкер – емделуші,

медициналық қызметкер – емделушінің туысқандары,

медициналық қызметкер – медициналық қызметкер.

Төрт этикалық қағидаттар:

қайырымд
ылық

автономия

әділеттілік

*толыққанды
медициналық
көмек*

Қайырымдылық қағидаты: Қайырымдылық дегеніміз емделушіге зерек және ілтипатты көзқараспен қарау, науқас денсаулық жағайының күрделілігімен барабар емдеудің оңтайлы әдістерін таңдау, емделушінің медициналық араласуға дайындығы және қабілеттілігі.

Автономия қағидаты әрбір емделушіге және оның шешімдеріне сыйластықпен қарауды талап етеді. Медициналық көмектің құпиялылықты, емделушінің мәдениетін, дінін, саяси және өзген де көзқарастарын сыйлау, медициналық шара қолдануларға ақпаратты келісім беру, күтуді бірлесе жоспарлау және жүзеге асыру, сонымен қатар, емделушінің өз бетімен шешім қабылдауы, немесе осы емделушінің заңды өкілінің шешім қабылдауы сынды аспектілері автономия қағидатымен байланысты.

Әділдік қағидаты/ зиян келтірмеу- медицина қызметкерлерінің мәртебесіне, әлеуметтік жағдайына, мамандығына және сыртқы ахуалдарға қарамастан барлық емделушілерге бірдей қарау және бәріне бірдей көмек көрсету.

Толыққанды медициналық көмек көрсету қағидаты кәсіби медициналық көмекті және емделушіге кәсіби көзқарасты, сапалы диагностикалау және емдеу жүргізу үшін денсаулық сақтаудың барлық мүмкіндігін қолдануды, профилактикалық шараларды және паллиативті көмек көрсетуді көздейді.

«Медбике-емделуші» арасындағы қарым-қатынастар:

Медициналық бике емделушімен сабырлы әрі ашық жарқын сөйлесуге міндетті. Дөрекі, тұрпайы немесе тым ресми сөйлесуге тыйым салынады. Науқастарға «Сіз» деп және аты мен әкесінің атын атап сөйлескен жөн.

Науқастың жанында тұрып оның диагнозын, емдеу жоспарын талқылауға, палатадағы өзге де науқастардың денсаулығын әңгімелеуге тыйым салынады.

Күрделі және ауырсындыратын емшараларды бастамас бұрын медбике осы емшаралардың мәнін, мағынасын және қажеттілігін түсінікті түрде науқасқа түсіндіруі және тыныштандыруы қажет.

«Медбике – емделушінің туысқандары (және жақындары)» арасындағы қарым-қатынастар:

Ұстамдылықты, сабырлылықты, тыныштықты және әдептілікті сақтауы қажет;

Күрделі науқастарды күтушілерге емшара мен манипуляцияларды дұрыс орындау тәртібін түсіндіруі тиіс;

Тек өз құзыреті шеңберінде сұхбаттасуы (науқастың сырқаты, болжамы жөнінде әңгімелемей, дәрігерге жолдау) тиіс;

Қойылған сұрақтарға сабырлы жауап беруі қажет, күрделі науқаста дұрыс күте білу ережелерін шыдамдылықпен үйретуі тиіс.

«Медбике-дәрігер» арасындағы қарым-қатынастар:

Сұхбаттасу кезінде дөрекі сөйлесуге тыйым салынады;

Дәрігерлік тағайындаулар уақытында нақты, нақты және кәсіби орындалуы тиіс;

Науқастың денсаулық жағдайындағы кенеттен болған өзгерістер туралы дәрігерге жедел хабар берілуі тиіс;

Тағайындалған дәрігерлік емді қолдану барысында күмән туындаған жағдайда , науқас жоқ уақытта, сыпайы түрде, осы жөнінде дәрігермен мән-жайды талқылауы қажет.

«Медбике-медбике» арасындағы қарым-қатынастар:

- Өз ұжымдастарымен жұмыс істеу барысында дөрекілікке, тұрпайылыққа жол берілмеуі тиіс;**
- Қандай да бір ескертулер, науқас болмаған уақытта, әдепті түрде айтылуы тиіс;**
- Тәжірибиелері мол медбикелер жас мамандарға тәлімгерлік көмек көрсетулері қажет;**
- Қиын жағдайларда бірі біріне көмектесулері тиіс.**

«Медбике-кіші медицина қызметкері» арасындағы қарым-қатынастар:

өзара сыйластықты сақтаулары тиіс;

**Кіші медицина қызметкерінің жұмысын
сыпайы түрде бақылауы қажет;**

**Әдепсіздікке, дөрекілікке, тәкаппарлыққа
жол беруге болмайды;**

**Науқастар мен келушілердің көзінше
ескертулер жасауға болмайды.**

Деонтология мен этиканың принциптерін қолайлы іске асыру үшін мынандай жағдайлар қажет:

- парыз сезімі,
- өз мамандығына бейімділігі мен білімін үнемі жетілдіру,
- медициналық қызметкер сырқат сеніміне кіріп, ауруынан жазылатындығына иландыру.

Ятрогенді ауру – медицина қызметкерінің сөзінен, ісінен пайда болатын ауру. Ол медициналық қызметкерлердің теріс түсіндірген сөзінен немесе мінез - құлқынан шығады. Кіші мейірбике немесе техникалық қызметкерлердің сырқатқа зерттеу нәтижесін қате болжап, айтып берген жағдайда да кездеседі. Сөз науқасты емдеп қана қоймайды, оны жаралауы да мүмкін екендігін мейірбике жанында ұстап, науқас көзінше түсініксіз терминдерді айтпауға тырысу керек.

Ятрогенді аурулардың себептеріне:

- жалпы және медициналық мәдениетінің жетіспейтіндігі;
- асығысты, науқастың ыңғайсыз диагнозын болжау;
- зерттеу нәтижесін дұрыс түсіндірмеу жатады;
- кез келген ауру жағдайында мейірбике науқастың психикасын бұзбауға тиіс;

Науқастың өзіне әсері /жақсы, жаман ойлауы / эгогения деп аталады.

Эго дегеніміз :

- ішкі мәдениеттің ережелерін сақтау, тәртіпті сақтау, қоғамдық жағдайларға үнемділікпен қарау, татулық, әріптестік сезім;
- сыртқы мәдениет ережелерін, тәртіпті сақтау, сыпайлық, әдептілік, жақсы сөз, сәйкес келетін киім /сыртқы жинақылық, денесінің, киімінің, аяқ киімінің тазалығын сақтау т.б./

Субординация – қызметіне қарай бір-біріне бағыну.

Мейірбике дәрігердің бірінші көмекшісі. Дәрігерге қарағанда мейірбикелер жұмыс кезінде көп уақытын науқастармен өткізеді.

Мейірбикелер науқастың көңіл –күйін, қорқыныш-уайымын, жасалып жатқан емнің түрлерін жақсы біледі. Емнің ең басты мақсаты – дәрігердің, мейірбикенің, науқастардың сеніміне кіруі мен олардың талабына сай келуі.

